

ИНФОРМАЦИОНЕН БЮЛЕТИН

Обзор на наблюдаваните тенденции, свързани с употребата на наркотични вещества, разпространението на ХИВ/СПИН, детските противообществени прояви и правонарушения и трафика на хора в гр. Варна и областта през 2024 г.

Дирекция „Превенции“, Община Варна

Общински съвет по наркотичните вещества – Варна

Консултативен съвет за превенция на ХИВ/СПИН и СПИ – Варна

Общинска комисия за борба срещу противообществените прояви на малолетните и непълнолетните – Варна

Местна комисия за борба с трафика на хора – Варна

ОБЗОР НА НАБЛЮДАВАНИТЕ ТЕНДЕНЦИИ, СВЪРЗАНИ С УПОТРЕБАТА НА НАРКОТИЧНИ ВЕЩЕСТВА ПРЕЗ 2024 Г.

Най-често на незаконния пазар на наркотици в града се наблюдава канабис (марихуана), производни на амфетамин и хероин. В по-малка степен се предлага кокаин (хидрохлорид), екстази или хашиш. Проблем за града се явява и продажбата на фентанил. През 2024 г. в област Варна се забелязва увеличаване на задържаните лица с електронни устройства за пушене („вейп“), заредени с пълнители съдържащи синтетични/полусинтетични канабиноиди. Наблюдава се и увеличаване на количествата на такива задържани устройства и капсули за тях (ННС, ТНСР, ННСР, Рипаса).

Комбинираната употреба на наркотични вещества (*марихуана, метамфетамини, синтетични канабиноиди*) и алкохол продължава да бъде определящ фактор за настъпилите здравни последици. През 2024 г. това се наблюдава при регистрираните спешни случаи, хоспитализациите в психиатричните клиники, както и при лицата, обхванати в програми за психосоциална рехабилитация.

Марихуаната остава най-употребяваната дрога сред всички възрастови групи. За това свидетелства и фактът, че на територията на област Варна полицията е неутрализираща през 2024 г. 31 закрити помещения за отглеждане на марихуана (*14 през 2023 г.*). Сред подрастващите и младите пълнолетни се наблюдава повишено търсене и интерес към синтетичните и полусинтетичните канабиноиди, разпространявани под формата на етерични масла за електронни устройства за пушене („вейп“). Близко 40% от случаите на остри интоксикации при деца се дължат на употреба на такива вещества. През 2024 г. ОД на МВР - Варна докладва за задържани 1160 капсули и 1.5 литра синтетични или полусинтетични канабиноиди.

Налице е устойчива тенденция в употребата на стимуланти (*основно метамфетамини, производни на амфетамин и по-рядко екстази и кокаин*). Те заемат най-голям дял от установените вещества в регистрираните случаи от ЦСМП и Клиника по остри отравяния и токсикоалергии в ВМА МБАЛ-Варна. За това свидетелства и повишеното незаконно производство на метамфетамини (*през 2024 г. на територията на област Варна полицията е неутрализираща 7 лаборатории, 4 през 2023 г.*)

За втора поредна година е висок дялът на спешните случаи, в частност на острите интоксикации, свързани с употреба на опиоиди. В този контекст трябва да се посочи, че в 48 случая екипите на ЦСМП се е налагало да прилагат медикамента Naloxone HCL – мощен антагонист на опиоидните наркотични вещества, който се използва при свръхдоза. Причина за това нарастване на интоксикациите с опиоиди вероятно е осезаемото присъствие на фентанила и неговите аналози на незаконния пазар в града. По данни на ОД на МВР - Варна през 2023-2024 г. са задържани общо 372 гр. от това наркотично вещество.

Нефатални спешни случаи, дължащи се на употреба на наркотични вещества и алкохол

Източник на информация - Клиника по остри отравяния и токсикоалергии (КИЛООТ) в ВМА МБАЛ-Варна и Центъра за спешна медицинска помощ – Варна (ЦСМП), в рамките на изследователска програма, изпълнявана от сдружение „Живот без алкохол“, с финансовата подкрепа на дирекция „Превенции“ в Община Варна.

Нефатални спешни случаи, дължащи се на употреба на наркотични вещества

(Период на наблюдение: януари – ноември 2024 г.)

(Няма двойно преброяване на докладваните случаи от ЦСМП и КИЛООТ)

Това са състояния, различни по вид и клинична картина (*остри интоксикации („свръхдоза“), абстинентни състояния, психотично разстройство, пряко свързано с употребата на наркотичните вещества*), които изискват спешна медицинска в.ч. и специализирана болнична помощ.

През 2024 г. са установени 458 случая, от които 36 при деца (7.8% от всички случаи). При пълнолетните, разпределението мъже/жени е в съотношение 5:1, докато при подрастващите разпределението момчета/момичета е 1:1. 46% от лицата са на възраст над 35 г.

Разпределение по пол и възраст (в навършени години)			
Деца	36	До 14	6
		15-17	30
Момчета	18	18 – 24	88
Момичета	18	25 – 29	47
Пълнолетни лица	422	30 – 34	63
Мъже	347	35 – 40	103
Жени	75	над 40	121

В над 50% от случаите, екипите на ЦСМП са транспортирали пациентите до болнични заведения (*Клиника по остри отравяния и токсикоалергии в ВМА МБАЛ; психиатрични клиники в УМБАЛ „Св. Марина“ и др.*) Къде е била оказвана помощта от екипите на ЦСМП (извън жилищните адреси): в РПУ, затвор, следствен арест - 71 случая; обществени места (*МОЛ, гари, паркове, заведения за развлечения*) – 29.

По отношение на използваните вещества най-голям дял от случаите са свързани с употребата на стимуланти (*основно метамфетамини, производни на амфетамините*) – 112. На второ място са случаите, свързани с употреба на опиоиди - 96 (*от тази група са идентифицирани 16 случая на употреба на производни на фентанил и 12 с метадон*). В този контекст трябва да се посочи, че в 45 случая екипите на ЦСМП се е

налагало да прилагат медикамента Naloxone HCL – мощен антагонист на опиоидните наркотични вещества, който се използва при свръхдоза (*разпределение на случаите – 38 мъже при ср. възраст от 38.5 г. и 7 жени при ср. възраст от 32 г.*). На трето място се нарежда канабисът (*основно марихуана*). При 20 случая са установени синтетични или полусинтетични канабиноиди, приети чрез пушене от електронни устройства („Вейп“), като в 14 от тях се касае за употреба от подрастващи. При 82 случая е била констатирана комбинирана употреба на уточнени наркотични вещества от различен клас и/или алкохол. В 22 случая са били приети медикаменти, съдържащи наркотични вещества (*бензодиазепини*). В 4 от случаите има анамнестични данни за употреба на „райски газ“.

Идентифицирани вещества (анамнеза, прегледи, тестове, лабораторни изследвания и др.)	
Стимуланти (вкл. амфетамини, метамфетамини, кокаин/крек, екстази (MDMA))	112
Опиоиди (вкл. хероин, производни на фентанила, метадон и др.)	96
Канабис (вкл. марихуана, хашиш, хашишово масло)	32
Синтетични канабиноиди (вкл. течности за пушене, чрез устройства („Вейп“))	20
Други (в т.ч. медикаменти, съдържащи наркотични вещества)	23
Ненаркотични психоактивни вещества (вкл. „райски газ“, кофеин)	6
Случаи на комбинирана употреба на уточнени наркотични вещества	82
Случаи на употреба/комбинирана употреба на неуточнени наркотични вещества	237

В случаите с деца (n=36) са идентифицирани следните вещества: употреба на синтетични/полусинтетични канабиноиди („Вейп“) – 14; канабис (*марихуана*) – 9; стимуланти (*метамфетамини*) – 6; опиоиди (*фентанил*) – 1; бензодиазепини – 2; „райски газ“ – 2; кофеин (*енергийни напитки*) – 2. Комбинирана употреба на наркотични вещества от различен клас се наблюдава при 10 от случаите.

Нефатални спешни случаи, дължащи се на употреба на алкохол
(Период на наблюдение: януари – ноември 2024 г.)

През 2024 г. са установени 801 случая, от които 33 при деца (4% от всички случаи). Средната възраст при пълнолетните е 45 г. 79% от лицата са на възраст над 35 г. При пълнолетните, разпределението мъже/жени е в съотношение 4:1, докато при подрастващите, разпределението момчета/момичета е 1.75:1.

Разпределение по пол и възраст (в навършени години)			
Деца	33	12 – 17	33
Момчета	21	18 – 24	77
Момичета	12	25 – 29	23
Пълнолетни лица	768	30 – 34	34
Мъже	614	35 – 40	129
Жени	154	над 40	505

Хоспитализации, свързани с употреба на наркотични вещества
Субституиращо (заместващо) лечение с агонисти и агонисти-антагонисти

Източник на информация – психиатрични клиники в УМБАЛ „Св.Марина“ – Варна

Хоспитализации

През 2024 г. 135 лица (от тях 9 деца) са били хоспитализирани в УМБАЛ „Св.Марина“ – Варна по повод психични/поведенчески разстройства, дължащи се на употреба на наркотични вещества. Лекуваните за първи път в клиниките съставляват 60% от всички хоспитализации. При пълнолетните, разпределението мъже/жени е в съотношение 8:1, докато при подрастващите, разпределението момчета/момичета е 1:2. Средна възраст на всички хоспитализирани пълнолетни лица е 35.9 г. 55% от пациентите са на възраст над 35 г. Пациенти с постоянно жителство във Варна - 68% от пълнолетните и 22% от децата.

Разпределение по пол и възраст (в навършени години)			
Деца	9	До 14	3
		15-17	6
Момчета	3	18 – 24	20
Момичета	6	25 – 29	16
Пълнолетни лица	126	30 – 34	14
Мъже	112	35 – 40	36
Жени	14	над 40	40

Психичните и поведенчески разстройства, дължащи се на комбинирана употреба на наркотични вещества (*основно производни на амфетамин, канабис (марихуана), синтетични канабиноиди*) съставляват 74% от всички случаи. През 2024 г. са диагностицирани 26 лица с разстройства, дължащи се на употреба на опиоиди (F11.x) – 19 % от всички случаи, при средна възраст от 40.1 г.

Хоспитализациите на деца (n=9) са свързани с: употреба на марихуана – 4 случая; употреба на метамфетамини – 4 случая; комбинирана употреба на марихуана и метамфетамини – 1 случай.

Хоспитализирани лица в УМБАЛ „Св.Марина“ Варна (2024 г.)	135
Комбинирана употреба (F19.x)	100
Употреба на опиоиди (F11.x)	26
Употреба на стимуланти и кокаин (F14.x, F15.x)	6
Употреба на други вещества (F12.x, F13.x)	3
Вредна употреба (F1x.1)	22
Синдром на зависимост (F1x.2) Абстинентно състояние (F1x.3)	87
Психотично разстройство (F1x.5)	26
Пациенти с двойна диагноза (F20.x, F31.x)	6

87% от хоспитализираните пациенти са били със синдром на зависимост (F1x.2) и свързаните абстинентни състояния (F1x.3). Висок е и дялът на случаите на пълнолетни с психотично разстройство – близо всеки пети. Това се дължи най-вече на комбинираната употреба на наркотични вещества от различен клас. При децата в един от общо 9 случая е установена психотична симптоматика, пряко свързана с употребата на наркотични вещества. *(Тук трябва да поясним – това не са лица с коморбидност, при които има съпътстващо, друго психично заболяване или т.нар. „двойна диагноза“. Става дума за група от психотични прояви, които се появяват по време на или непосредствено след употреба на психоактивни вещества, като най-често се наблюдават халюцинации, налудности, възбуда или ступор и абнормен афект, който може да варира от интензивен страх до екстаз).*

При шест пациенти е поставена и втора диагноза – заболявания от групите на шизофренните и афективни разстройства.

Програма за субституиращо (заместващо) лечение с агонисти и агонисти-антагонисти

Това са така нар. програми за „лечение с метадон“. Те са предназначени за лица с история на зависимост и интравенозна употреба на опиоиди (хероин), при които серия от неуспешни спирания/лечения са последвани от срив и рецидив на заболяването. В тези програми се използват медикаменти, които биохимично заместват незаконните опиоиди, приемани преди. Така се постига приемливо физиологично равновесие, което позволява на пациентите да се ресоциализират (да започнат работа, да завършат образование, да подобрят общуването си с близки и значими други хора и т.н.). Тези субституиращи вещества се приемат през устата, което намалява риска от разпространение на кръвно преносими инфекции (HIV, хепатит С и В).

През 2024 г. програмата в УМБАЛ „Св.Марина“ е обхванала 158 пълнолетни лица (125 мъже и 33 жени). Включени в програмата за първи път – 32 лица. 77% от лицата са на възраст по-голяма от 35 г. Разпределение по възрастови групи: 18-24 г. – 0; 25-29 г. – 9; 30-34 г. – 23; 35-39 г. – 89; 40+ г. – 37. Статус, свързан с кръвнопреносими инфекции: HCV+ - 36; HBV+ - 2; HIV+ - 2.

Психосоциална рехабилитация на лица, които злоупотребяват или са зависими от наркотични вещества

Източник на информация – Сдружение „Отвори очи“ и Сдружение „Асоциация за превенция и работа със зависимости „Само днес“

През 2024 г. в двете програми за резидентна психосоциална рехабилитация са били обхванати 95 пълнолетни лица с история на проблемна употреба на наркотични вещества (съотношение мъже/жени – 2.6:1, средна възраст от 31.5 г.). 64% от

резидентите са на възраст между 18 и 34 г. 48% са трайно безработни, а всеки четвърти е здравно неосигурен. Над 60% от резидентите живеят при свои родители/роднини, като само 4 са бездомници. 58 имат завършено средно образование, 24 – висше, а 11 понастоящем учат. Пет от резидентите по време на пребиваването си в програмите са с влязла в сила условна присъда или са в пробация.

При над 40% от случаите се касае за лица с комбинирана употреба на наркотични вещества от различен клас. При останалите, разпределението е: употреба на стимуланти (*метамфетамини, кокаин и др.*) – 19 случая; употреба на синтетични канабиноиди – 19; употреба на опиоиди (*в т.ч. фентанил, метадон*) – 10; употреба на медикаменти, съдържащи наркотично вещества – 6. Осем лица са приемали наркотично вещество интравенозно, непосредствено преди включването им в резидентната услуга.

Висок е дялът на лицата с коморбидност (т.е. с друго, съпътстващо психиатрично заболяване) – 44 (*близо половината от обхванатите лица*). Увеличаването на техния брой в резидентните рехабилитационни програми в цяла България, поставя на преден план необходимостта от разработване и въвеждане на нови протоколи за психосоциална работа с такива лица. Осем лица имат соматично заболяване, изискващо продължително лечение. Пет резиденти са с положителен статус по отношение на хепатит С.

През 2024 г. програмата за нерезидентна психосоциална рехабилитация (тип „дневен център“) е обхванала 25 деца (*12 момчета и 13 момичета, 72% на възраст между 15 и 17 г.*). 11 деца живеят в пълно семейство; други 11 живеят при един родител, а 3 са настанени в резидентна социална услуга (ЦНСТ). 22 деца са включени в индивидуална/самостоятелна форма на обучение, 2 – в редовна форма, а едно дете е отпаднало от образователната система. При три деца е била наложена възпитателна мярка по Закона за борба срещу противообществените прояви на малолетните и непълнолетните. Няма деца, включени в програмата с влязла в сила условна присъда или да са в пробация. За 6 деца има информация, че техни сиблинги (братя, сестри) понастоящем употребяват или имат история на употреба на наркотични вещества и/или проблемна употреба на алкохол.

При 16 деца (80% от случаите) се касае за употреба на марихуана и/или на синтетични/полусинтетични канабиноиди, при 4 е налице употреба на стимуланти (*метамфетамини, производни на амфетамини*), а при едно дете – за вещество от групата на опиоидите (*хероин*). Комбинирана употреба на наркотични вещества от различен клас се наблюдава при четири деца. Няма деца, които да са приемали интравенозно наркотични вещества

Седем деца са със съпътстващи психиатрични разстройства, а едно е със съпътстващо соматично заболявания, изискващи продължително медикаментозно

лечение. Няма деца, на които преди или по време на престоя си в програмата да е била оказвана спешна медицинска помощ за остра интоксикация, дължаща се на употреба на наркотици или алкохол.

Селективна превенция

Източник на информация – сдружение „Съучастие“, в рамките на Програма за селективна превенция на употребата на наркотични вещества сред деца от ромска общност, изпълнявана с финансовата подкрепа на дирекция „Превенции“ в Община Варна

През 2024 г. програмата е обхванала 29 деца на възраст между 12 до 17 год. (23 момчета и 6 момичета). Деветнадесет от децата посещават редовно училище, нередовно учащите са 5 и тези, които не учат - също 5. Едното от учащите деца е със СОП (специални образователни потребности). Като цяло е налице сравнително добро владение на български език (основно при децата, които ходят на училище), на фона на ниската грамотност и слабо развити социални умения.

При всички деца се наблюдава множествена поведенческа проблематика. Най-често тя е свързана с употреба на наркотични вещества: марихуана – в 10 от случаите, комбинирана употреба (стимуланти, канабис, алкохол) – в 7 от случаите; употреба на метамфетамини при едно дете, проблемна употреба на алкохол (2 деца) и пушене на цигари (2 деца). При значителен брой от тях (13) се наблюдават и противообществени и криминални прояви – кражби, сбивания, хулигански прояви, просия.

Освен рисковото поведение на децата се наблюдава и значителна уязвимост и рисково поведение в семейното им обкръжение. 29-те деца съжителстват с 119 лица от най-малко три поколения (баби и дядовци, майки и бащи или нови семейни партньори, сиблинги в т.ч. природени братя и сестри, братовчеди). Почти половината от семействата живеят в лоши жилищни и битови условия. Подобно на децата и сред членовете на техните семейства се наблюдава множествена поведенческа проблематика – употреба на алкохол и/или наркотични вещества (в 21 семейства), криминално поведение (14 семейства).

Незаконен пазар и закононарушения, свързани с наркотични вещества

Източник на информация – ОД на МВР Варна, МП ГДИН Затвор гр. Варна

Най-често на незаконния пазар на наркотици в града се наблюдава канабис (марихуана), производни на амфетамин и хероин. В по-малка степен се предлага кокаин (хидрохлорид), екстази или хашиш. През предходната година се наблюдава засилен интерес към употребата на синтетични канабиноиди – ННС, ТНСР, ННСР и PINACA. Проблем за града се явява и продажбата на фентанил.

Марихуаната на пазара е с български произход и се отглежда във външни насаждения или в закрити домашни оранжерии. Във Варна не се наблюдава предлагане на марихуана от чуждестранен внос. Продава се на цена от 20 лв. за един „кантарен“ грам, но реално този грам се разделя на четири, като всяка част се продава на цена от 5 - 7 лева. Матамфетаминът се произвежда в домашни условия от продукти, които се продават свободно в търговската мрежа. Като основен прекурсор се използват медикаменти, съдържащи ефедрин или псевдоефедрин, с допълнителни вещества като фосфорна киселина, солна киселина, натриева основа и др. Цената на този вид наркотично вещество е за 0,10 – 0,13 гр. 10 /десет/ лева на дребно. Закупен на едро цената е 40 лева за кантарен грам. Средната цена на улично ниво на хероина е 60 лв. за грам, на кокаин – 120 лв. за грам, амфетамин (прах) – 15 лв. за грам, екстази – 15 лв. за таблетка. Продажбата на синтетичните канабиноиди се осъществява по следния начин: на едро 1 милилитър се продава на от около 4 лева, а на дребно 1 милилитър – 10 – 15 лева. Продажбата на фентанил – на едро 23-25 лв. за кантарен грам при заявка от около 0,500 кг. И на дребно на цена от 45-60 лв. за кантарен грам.

Задържани количества и чистота на активната съставка	Количества	Чистота (в %)
Фентанил	114.78 гр.	Не се определя % съдържание
Хероин	349.31 гр.	12.07 – 28.09
Кокаин	278.98 гр.	0.21 – 74.35
Метамфетамини и производни на амфетамините	1645.76 гр.	5.36 – 80.04
Екстази	268 гр.	1.37 – 14.84
Канабис (зелена маса)	113.647 кг.	0.25 – 35.47
Канабис (растения-брой стръкове)	6459 бр.	0.15 – 7.58
Хашиш	145.93 гр.	4.38 – 56.36
Канабиноиди (THC, HHC) - течности	1168 капсули	Не се определя % съдържание
Канабиноиди (Pinaca) - течности	1.5 л.	

През 2024 г. на територията на ОД на МВР Варна са образувани 570 досъдебни производства за притежание, разпространение, отглеждане и производство на наркотични вещества. Установените извършители са 418 лица, а разкритите престъпления – 468. Разследването на останалите досъдебни производства продължава, като повечето от тях са с установен извършител. Неутрализирани са 7 лаборатории за производство на метамфетамини и 31 закрити помещения за отглеждане на коноп (*марихуана*). Забелязва се увеличаване на задържаните лица със електронни устройства за пушене („вейп“), заредени с пълнители съдържащи синтетични/полусинтетични канабиноиди. Наблюдава се и увеличаване на количествата на такива задържани устройства и капсули за тях (*HHC, THCP, HHCP, Pinaca*).

През 2024 г. в затвор гр. Варна са постъпили 104 (*сто и четири*) лишени от свобода, осъдени за престъпления по чл. 354а, 354б и 354в (*Раздел III в НК*), разпределени в следните групи: на възраст от 18 г. до 25 г. - 18 (*осемнадесет*); от 26 г. до 35 г. - 37 (*тридесет и седем*); от 36 г. до 50 г. - 42 (*четиридесет и двама*) и над 50 годишна възраст - 7 (*седем*).

През 2024 г. сектор „Пътна полиция“ е установила 263 водачи, управляващи МПС след употреба на наркотични вещества. За всеки един от случаите е образувано досъдебно производство. Разпределение по вещества на установените положителни проби: амфетамини/метамфетамини – 136; канабис – 43; кокаин – 36; опиоиди – 5 (*4 с метадон*), бензодиазепини – 12, с повече от две вещества - 31. На територията на област Варна са настъпили 106 ПТП с водачи, употребили наркотични вещества и/или алкохол (*61 с алкохол и 45 с наркотични вещества*).

През 2024 г. в затвор гр. Варна са постъпили 58 (*петдесет и осем*) лишени от свобода, осъдени за престъпления, по чл. 343б, ал.3, 4 и 6 (*Раздел III в НК*), разпределени в групи: на възраст от 18 г. до 25 г. - 10 (*десет*); от 26 г. до 35 г. - 30 (*тридесет*); от 36 г. до 50 г. - 16 (*шестнадесет*) и над 50 годишна възраст - 2 (*двама*).

ОБЗОР НА НАБЛЮДАВАНИТЕ ТЕНДЕНЦИИ, СВЪРЗАНИ С РАЗПРОСТРАНЕНИЕТО НА ХИВ/СПИН ПРЕЗ 2024 Г.

*Източник на информация – Регионална здравна инспекция – Варна,
Министерство на здравеопазването*

Ситуацията в България

В България нивото на разпространение на ХИВ се задържа ниско, въпреки че държавата се намира на пътя на миграционни потоци от страни с епидемично разпространение на инфекцията.

През 2024 г. 389 428 лица са узнали своя ХИВ статус, като са открити нови 284 лица заразени с ХИВ. През последните години се отчита ясна тенденция броят на новоинфектираните мъже да е многократно по-голям от този при жените (през 2024 г. мъжете са 78.2 %, а жените – 21.8%). Начин на заразяване сред новорегистрираните: хетеросексуален контакт (мъже) – 40.1%; секс между мъже – 28.5%; хетеросексуален контакт (жени) – 19.0%; инжекционна употреба на наркотици - 12.7% и други – 1.4% (*общият брой надвишава 100%, защото са посочени повече от един начин на заразяване*). Най-засегната е възрастовата група 30-39 г. – 32.0%, следвана от възрастовата група 40-49 г. - 27% и възрастовата група 20-29 г. – 21.5%. Географското разпространение показва, че по-голямата част от новоинфектираните лица с ХИВ са предимно в големите градове: София, Варна, Бургас, Стара Загора, Пловдив. Към 31 декември

2024 г. общо 2464 пациенти с ХИВ/СПИН получават съвременна антиретровирусна терапия.

Ситуацията във Варна и областта

По данни на РЗИ-Варна новите случаи за варненски регион, потвърдени от Националната референтна лаборатория, за 2024 г. са 20 лица (16 мъже и 4 жени). Разпределението по възраст е както следва: 0-5 г. – 1 лице; 20-24 г. – 1 лице, 25-29 г. – 2 лица, 30-39 г. – 7 лица, 40-49 г. – 5 лица, над 50 г. – 4 лица.

Новооткрити лица с хепатит В са 6 (4 мъже и 2 жени). Разпределението им е в следните възрастови групи: 25-29 г. – 1 лице; 40-49 г. – 1 лице; над 50 г. - 4 лица. Новооткрити лица с хепатит С – 21 (17 мъже и 5 жени). Разпределението им е в следните възрастови групи: 20-24 г. – 1; 25-29 г. – 1 лице; 30-39 – 7 лица; 40-49 г. – 10 лица; над 50 г. - 2 лица. Новооткрити лица със сифилис - 27 (21 мъже и 6 жени). Разпределението им е в следните възрастови групи: 20-24 г. – 2 лица; 25-29 г. - 2 лица; 30-39 г. – 10 лица; 40-49 – 5 лица; над 50 г. – 8 лица.

ОБЗОР НА НАБЛЮДАВАНИТЕ ТЕНДЕНЦИИ, СВЪРЗАНИ С ДЕТСКИТЕ ПРОТИВООБЩЕСТВЕНИ ПРОЯВИ И ПРАВОНАРУШЕНИЯ ПРЕЗ 2024 Г.

Законът за борба срещу противообществените прояви на малолетните и непълнолетните (ЗБППМН) определя тези прояви като деяние, което е общественоопасно и противоправно или противоречи на морала и добрите нрави и обхваща възрастта от осем години до навършване на пълнолетие. Законът урежда и реда за разглеждане на възпитателни дела и налагане на възпитателни мерки от Местната комисия за борба срещу противообществените прояви на малолетните и непълнолетните.

Как българското законодателство третира случаите на престъпление, извършено от малолетно или непълнолетно лице.

Наказателната отговорност започва с навършване на 14 годишна възраст, ако детето е могло да разбира свойството и значението на деянието и да ръководи постъпките си. Дете на възраст от 8 до 13 навършени години е наказателно неотговорно. Следователно, противоправното деяние извършено от такова дете ще се разглежда като противообществена проява, макар да осъществява състав на престъпление. Най-често прилаганите възпитателни мерки са: „поставяне под възпитателен надзор на обществен възпитател“, „задължаване за участие в консултации, обучения и програми за преодоляване на отклоненията в поведението “ и „предупреждение “. При тежки престъпления или при рецидивиращо поведение, съпътствано от липса на подкрепяща среда (семейство, социална услуга и др.) мярката може да бъде настаняване в социално - педагогическите интернати (СПИ) или

възпитателни училища – интернати (ВУИ). Органът, който решава дали едно дете да бъде настанено в СПИ или ВУИ е Районния съд по настоящия му адрес.

През 2024 г. в гр. Варна са образувани 126 възпитателни дела за общественоопасни деяния, в които са обхванати 154 деца: 45 малолетни (8-13 г.) и 109 непълнолетни (14-17 г.). 120 от образуваните възпитателни дела (95%) касаят деяния, съставляващи престъпления. Най-често срещаните престъпления са: кражбите – 40, телесните повреди – 24 и свързаните с наркотични вещества – 11. Други противообществени прояви са свързани с агресивно поведение - 6.

През 2024 г. **няма** регистрирани тежки престъпления срещу личността.

Показател	2024	2023	2022	2021	2020	2019	2018
Възпитателни дела	126	140	156	117	122	144	162
От тях предложени от прокуратура	120	136	118	112	117	141	159
Обхванати деца	154	144	207	119	109	171	196
Малолетни 8-13	45	32	67	15	15	45	51
Непълнолетни 14-18	109	112	149	104	94	126	145
Кражби	40	36	47	46	37	78	56
Свързани с наркотици	11	36	23	12	16	28	17
Телесни повреди	24	23	19	16	23	15	22

През 2024 г., в рамките на възпитателните дела, са наложени 184 възпитателни мерки, като най-често това са „поставяне под възпитателен надзор на обществен възпитател” – 67, „задължаване за участие в консултации, обучения и програми за преодоляване на отклоненията в поведението” – 45 и „предупреждение ” – 47.

По данни на ОД на МВР през 2024 г., на отчет в Детска педагогическа стая (ДПС) са се водили 221 малолетни и непълнолетни лица. За същия период са били регистрирани 87 деца, жертви на престъпления.

Показател	2024	2023	2022	2021	2020	2019	2018
Контингент на ДПС	221	215	235	235	251	265	260
Деца жертви на престъпления	87	97	107	111	135	160	160

По данни на Районна прокуратура – Варна през 2024 г. 19 непълнолетни лица са осъдени с влязла в сила присъда. От тях: с лишаване от свобода – 1; с отложено изпълнение на наложено наказание лишаване от свобода (условно осъждане) – 10, пробация - 5, а с обществено порицание са наказани 3 лица.

Показател	2024	2023	2022	2021	2020	2019	2018
Приключени досъдебни производства	27	63	50	51	47	38	28
Осъдени лица с влязла в сила присъда	19	34	39	36	41	34	22

ОБЗОР НА НАБЛЮДАВАНИТЕ ТЕНДЕНЦИИ, СВЪРЗАНИ С ТРАФИКА НА ХОРА И ЗАКРИЛА НА ЖЕРТВИТЕ ПРЕЗ 2024 Г.

Трафикът на хора е престъпление срещу личността. В българското законодателство той се определя като „набиране, транспортиране, прехвърляне, укриване или приемане на хора, независимо от изразената от тях воля, когато се извършва с цел експлоатация“.

"Експлоатация" е противозаконното използване на хора за разврат, за отнемане на телесен орган, тъкан, клетка или телесна течност от пострадалия, за осъществяване на принудителен труд, за прося или за държане в принудително подчинение, за поставяне в робство или в положение, сходно с робството. "Жертва" е всяко лице, което е било обект на трафика на хора, а като "рискова група" се определят лица, които поради възрастта си, пола, социалния статус или разположението на района, в който живеят, са потенциални жертви на трафик

Идентифицирани жертви на трафик. Образувани производства.

Предоставена закрила на пострадалите лица.

Източник на информация - Районна прокуратура – Варна

По данни на Районна прокуратура – Варна за периода 01.01.2024 г. – 02.12.2024 г. са идентифицирани 20 жертви на трафик на хора (всичките жени, като две от тях са малолетни.

		2024	2023	2022	2021
Разпределение по пол	Жени	20	19	28	12
	Мъже	0	0	0	0
Разпределение по възраст	18 г. +	18	17	26	11
	14-17 г.	2	2	2	1
	до 14 г.	0	0	0	0

През 2024 г. са прекратени 3 наказателни производства (*едно през 2023 г.*). Няма спрени наказателни производства (*през 2023 г. са били 3*). През 2024 г. е внесен в Районен съд - Варна един обвинителен акт по приключило наказателно производство (*през 2023 г. няма внесени обвинителни актове*).

През 2024 г.: образувани са 4 нови производства (*през 2023 г. са 3*); решените производства са 5, три от тях са прекратени, едно е внесено в Районния съд, а едно е изпратено по компетентност (*през 2023 г. решените производства са 6, три от тях са спрени, едно е прекратено, а две са били изпратени по компетентност в друг съдебен район*). Неприключени производства за 2024 г. са 5.

През 2024 г. разследванията за част от новообразуваните производства са по сигнал на жертвата и/или на нейни роднини. Производствата, които се водят в Районна прокуратура – Варна са за лица, въввлечени в трафик с цел сексуална експлоатация, като едно от тях е за трафик на бременни жени с цел продажба на

детето. Анализът на данните показва, че при разследването на този род престъпления понякога се налага спиране на производството, доколкото се констатира, че или жертвите на трафик са в чужбина или самите извършители.

Още през 2022 г. със заповед на Административния ръководител на РП Варна е създадена специализирана група от четирима прокурори, които да наблюдават производствата свързани с трафика на хора. Този подход дава възможност на прокурорите от РП Варна, наблюдаващи такъв род дела да надграждат нивото си на компетентност, както да взаимодействат с различни структури и органи, участващи в превенцията на трафика на хора.

Предоставена закрила на пострадалите лица

Източник на информация - Фондация „SOS-семейства в риск

През 2024 г. услугите на Фондация „SOS-семейства в риск“ са обхванали 10 жени – 8 пълнолетни и 2 непълнолетни (1 дете, жертва на трафик и 1 дете на жена, жертва на трафик, настанена в резидентна услуга). При три от пълнолетните жени се касае за вътрешен трафик, а при другите 6 – за външен (страни на крайна дестинация - Германия, Швейцария, Гърция, Италия, Испания).

	2024	2023	2022	2021
Общ брой на случаите	10	11	17	18
Разпределение по пол				
Жени	10	11	17	18
Мъже	0	0	0	0
Разпределение на база възраст				
Пълнолетни	8	9	13	18
Непълнолетни	2	2	4	0
Разпределени по вид на експлоатацията (пълнолетни жени)				
Сексуална	8	8	16	17
Трудова	0	0	0	0
Друго: просия	1	1	1	1

Работата с пострадалите лица ясно сочи, че е необходимо устойчиво да се развива взаимодействието между широк кръг от правоохранителни органи, институции и организации, ангажирани с борбата с трафика на хора, с оглед постигане на главните целите – ранна идентификация на жертвите, тяхната закрила и реинтеграция в обществото.

Механизми за въвличане на жертвите, форми на експлоатация и особености на правонарушенията, свързани с трафика на хора

Източник на информация - Гранично полицейско управление – пристанище Варна

През месец ноември е получен сигнал за трафик на хора с цел сексуална експлоатация в Белгия и Нидерландия. При проверка на сигнала е установена

самоличността на жертвата на деянието - лице от женски пол от гр. Варна, предполагаемия извършител и мястото, където пребивават. Установени са свидетели на деянието и е регистриран заявителски материал. Жертвата е под силното влияние на извършителя като и двамата са наркотично зависими. В хода на работа по случая са получени данни от жертвата за престъпление по чл.149 от НК – блудство с малолетно лице. Съгласно дадените указания от наблюдаващ прокурор от РП е задействана Национална процедура за закрила на детето и ангажиране на компетентните органи. Образувано е досъдебно производство по чл.149 от НК.

Основните способи за въвлечане в трафик си остава въвеждането в заблуда за охолан живот, както и налагане на нрави и обичаи сред ромските семейства, като се наблюдава тенденция за въвлечане на жертвите с меки подходи (сприятеляване, „Lower boy“) за сметка на отправяне на заплахи и оказване на психически тормоз над жертвата и нейните роднини, (главата на семейството да налага поведението на членовете на рода). Продължава да се наблюдава тенденцията от последните години, жертва или нейни близки да търсят помощ от органи на полицията, ако възникне конфликт за пари със сводника или контролиращо лице. Трудността, която се среща при работа и доказване на трафик е, че потърпевшите проституират доброволно, т.е. липсва принуда и не се идентифицират като жертви извършват развратни действия и са доволни от изработените финансови средства. При трансграничния трафик, деянието е довършено на територията на друга страна и съгласно разпоредбите на чл. 194, ал. 1, т. 3 НПК, разследването на престъплението се извършва от следовател и не винаги участват служители на МВР.

През 2024 г. не са установени случаи на трафик на бебета, бременни жени, малолетни и на хора с ментални увреждания. Не са постъпили данни за български граждани, трудово експлоатирани в чужбина. Отново се среща трудността при доказване на деянието. Често се квалифицира като икономическа измама, а много хора не осъзнават, че вместо измамани са експлоатирани.

Имайки предвид местоположението на град Варна и констатираните единични случаи на незаконно влизане на мигранти през територията на града, не може да се направи обоснован извод за жертви на деянието сред лицата търсещи закрила пред органите на Държавната агенция за бежанците. Въпреки липсата на данни за трафик на хора с последваща трудова експлоатация(изкл. просия), съществува вероятност да постъпи информация за такъв род престъпи информация за такъв род престъпления, вкл. на територията на РБ. През последните години се наблюдава значително увеличение на работещите чужди граждани (предимно млади хора от Молдова и Украйна) в сферата на туризма и строителството. Към момента няма данни за експлоатация на същите под каквато и да е форма.

За противодействие на трафика на хора следва превантивните усилия да бъдат насочени подрастващите роми, живеещи в обособените махали на територията на гр. Варна, както и в селата Каменар, Венелин, Гроздьово, Садово, Старо Оряхово, Аврен и др. Поради социално-демографския им профил, тези лица са в висок риск от въвлечане в трафик, с цел сексуална и трудова експлоатация лесно може да се наберат лица, експлоатирани трудово в различни сфери на дейност.

Източник на информация - Сектор 01, отдел 13 при ГДБОП – МВР

По отношение на организираната улична и клубна проституция на територията на Варненска област, се утвърждава наблюдаваната от последните години тенденция, да се предлагат сексуални услуги чрез обяви в различни интернет сайтове и платформи. В голяма част от тези случаи жените публикуват обявите си самостоятелно, като заплащат такса за обявата на съответната платформа. Сексуалните услуги се извършват или в жилището на компаньонката, или на адрес посочен от клиента. Няма данни парите, спечелени от проституция да се отчитат към организационно ядро на ОПГ.

При трафика на жени с цел сексуална експлоатация в чужбина, също има ясна тенденция за пренасочване на дейността към интернет сайтове и платформи в различни европейски страни. По този начин се избягва заплащането на такса за нощувка в т.нар. ПУФ (заведения, в които се предлагат сексуални услуги), а също и конфликти, които често възникват между проституиращи и сутеньори на улици и пътни артерии. Обичайно организацията по предлагане на сексуални услуги в интернет сайтове в Европа е следната: сутеньор от България набира жени, които желаят да проституират, осигурява им квартира в съответната страна. За обявите в сайтовете и изработването на т.нар. „портфолио“ отговорност имат телефонните оператори (телефонистки), които често са бивши проститутки. Същите водят и отчетността на приходите. В много от случаите самите телефонни оператори извършват своята дейност от територията на България.

През последната година значително са намалели случаите, в които се извършва трафик на жени с цел сексуална експлоатация в изпълнение и по поръчение на организирана престъпна дейност. Най – често получаваните сигнали се отнасят за интимни отношения между сводник и проституираща, която бива изведена в чужбина, с цел печалба на средства за обезпечаване на съвместния живот на двойката.

По отношение на трафика на хора с цел трудова експлоатация, се запазва тенденцията жертвите да са предимно от селските райони, с основно или средно образование, които съзнателно поемат риска да бъдат измамени и в следствие отказват да участват в наказателното производство. Проявяват висока търпимост към злоупотреба с правата им.

Подходът към жертвите е директен, чрез разговор или обява. Обещават им високи и бързи доходи, като често още преди напускане на страната, се забелязват пропуски и съмнения в легитимността на договорите. Най – честите сфери на трудова експлоатация са в областта на земеделието, строителството, домакинските услуги, хотелиерството, развлекателната индустрия.

Относно трафика на хора с цел отнемане на телесни органи, в региона е установена динамика по отношение на продаването на кръв. Тази дейност функционира от дълъг период на време, а действията на участниците до голяма степен вече са явни поради редица фактори, обусловени най-вече от народопсихологията. Действията по продажба на кръв до такава степен е вкоренено, че е прието от голяма част от обществото и медицинските служители като норма на поведение. Изградените доверителни отношения между медицински персонал, организатори на трафик на телесни течности и „дарители“ на кръв значително затрудняват доказването на престъпна дейност. Фактът, че такива престъпни групи функционират на практика пред всеки център по трансфузионна хематология в Република България показва, че това не е регионален проблем само за област Варна.

През отчетния период в ОД на МВР - Варна няма образувани досъдебни производства за престъпления, свързани с трафик на хора. Причината е, че те се извършват в чужбина като разследването се води от органите на съдебната власт в лицето на следствените служби. Правомощията на органите на МВР са в частта на издирването на извършителите и пострадалите лица.